

UNGERNS MARTYRIUM

MINNET KAN ofta synas förödmjukande kort. Katastrofer och våldsdåd, som när de ägde rum väckte våldsamt harm och spontan önskan att hjälpa, visar sig ofta förbluffande snart kunna sjunka undan i glömskan — även om det tillstånd som döljer sig under tystnaden är lika upprörande som den sensationella urladdningen, även om behovet av sympati och hjälp alltfört är förhanden. Övergreppen mot Tibet väckte för kort tid sedan världens uppmärksamhet — den vardagliga terrorn sedan motståndet slagits ner kan endast räkna på ett förstrött intresse. De oerhörda brutaliteterna vid genomförandet av jordbrukskollektiviseringen i Östtyskland har förfärat den fria världen — dessvärre måste man antaga att inom en snar framtid mycket få kommer att orka tänka på det mindre påtagliga men för de drabbade knappast lättare förtryck, som blir aktionens resultat.

Ett undantag från denna trista regel är Ungern. Det är nu fyra år sedan det ungerska folkets spontana resning mot det kommunistiska förtrycket slogs ner av de sovjetryska stridsvagnarna. Fyra år — i sådant sammanhang en lång tid. Den solidaritet med det för sin frihet kämpande ungerska folket som

flammade upp under de ödesdigra oktoberdagarna 1956 har inte fått falna ner som så många andra liknande känslor. Det är lätt att se varför. Den ungerska tragedien var i vissa avseenden annorlunda beskaffad än en del andra liknande händelser. Vad som skedde försiggick i ett vida klarare ljus än mera avlägsna tilldragelser, de mål ungrarna kämpade för var från vår synpunkt sällsynt rena och okomplicerat berättigade, den praktiskt taget totala uppslutningen från folkets sida förlänade revolten en säreget gripande glans, det faktum att under ett par dagar framgången syntes inom räckhåll gjorde den slutliga undergången så mycket mera tragisk. Dessa faktorer och andra bidrager i sin mån till att låta den ungerska revolten avteckna sig tydligare för minnet än många andra katastrofer.

Viktigare är dock, att i fallet Ungern det segrande tyranniet med sina egna åtgärder bidragit att hålla minnet levande. En omänsklig repressalpolitik har medfört en förfärande serie av rapporter om drakoniska domar, om deportering, fängslande och avrättning av i revolten deltagande. Att nu — fyra år efter striderna — sådana repressalier alltfört utkrävas är i

sig motbjudande nog. Ett speciellt kväljande inslag i Kadarregimens vedergällningspolitik tillkommer emellertid. Bland de olyckliga visar sig enligt dessvärre endast alltför säkra informationer finnas ungdomar som vid tidpunkten för upproret var föga mer än 14 år och som sedan hållits fängslade enkom för att kunna avlivas sedan de uppnått den för dödsstraff stadgade minimiåldern. En grövre utmaning mot allt rättsmedvetande, mot all känsla för mänsklighet, heder och anständighet än denna cyniska grymhet kan svårligen tänkas.

Det är naturligt, ofrånkomligt, att Sverige icke utan att ge uttryck åt harm och medkänsla kunnat åse ett sådant skådespel. Vi följde lidelsefullt den desperata frihetskampen 1956, vi har inom våra gränser kunnat ta emot många av dem som efter nederlaget måste fly från sitt land. Våra traditioner och vår utrikespolitiska situation medför att statsmakterna självfallet måste ålägga sig återhållsamhet ifråga om kritik och intervention i andra länders angelägenheter, hur engagerad den allmänna opinionen än må vara. Så mycket betydelsefullare då, att i fallet Ungern riksdagen efter interpellation av högerledaren hr Hjalmarson ägnat frågan en stor debatt i vilken samtliga demokratiska partier genom sina främsta företrädare givit otvetydiga uttryck för den indignation hela vårt folk känner inför terrorn i Ungern. Inte minst glädjande var,

att hr Hjalmarson vid detta tillfälle kunde konstatera, att mellan honom och statsministern — som tidigare vid allt för många tillfällen med en pinsam brist på omdöme angripit högerledaren för hans klara och energiska avståndstagande från det kommunistiska terrossystemet — denna gång inte förelåg annan skillnad än den som förorsakas av oppositionsledarens friare ställning i fråga om uttalanden om främmande makt.

Att uttrycka Sveriges avsky för vad som sker och medkänsla med de drabbade är i ett fall som detta i och för sig självfallet. Enigheten i riksdagens behandling av frågan rensar luften, bidrager till att klargöra att den utrikespolitik, om vilken likaledes enighet råder, icke innesluter — icke *får* innesluta — en moralisk neutralitet, en avtrubning av känslan för frihetens och humanitetens värden. Redan därför var riksdagsdebatten nödvändig.

Men kanske vågar man också hoppas på en annan och ojämförligt viktigare effekt. Åtskilliga av Kadarregimens offer befinner sig ännu i livet, kan ännu räddas. Är det för djärvt att hoppas, att uttrycken för den fria världens avsky skall i någon mån moderera förföljelsen, att de makthavande i Budapest innan det är för sent för de sedan årtal på avrättningen väntande ungdomarna skall lyssna till dem som för att citera folkpartiledarens ord i riksdagsdebatten — talar mänsklighetens röst?